

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းမှ အတ္ထဗေဒ၏ရှေ့ပြေးသီအိုရီများကို ခိခမ်တင်ပြခြင်း

မိုးမိုး*

ခာတမ်းအကျဉ်း

ကုန်းဘောင်ခေတ်၏ ဘာသာစကားကျမ်းတစ်စောင်ဖြစ်သော ‘ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်း’သည် ဝေါဟာရအဖွင့်ကျမ်း တစ်စောင် ဖြစ်ပါသည်။ ရေးသားပြုစုသူမှာ ‘ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်’ ဟု ထင်ရှားသော အရှင်ဂုဏာစာရဖြစ်ပြီး ဆရာတော်သည် မြန်မာဝေါဟာရတို့ကို အနက်ဖွင့်ဆိုရင်း အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာ သဘောတရား အယူအဆများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားရာ ယနေ့ခေတ် ပညာရှင်အများစု ဖော်ထုတ်တင်ပြထားသည့် အတ္ထဗေဒသီအိုရီများသည် ‘ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်း’တွင် စုစည်းပါရှိနေကြောင်း လေးစားဖွယ်တွေ့ရှိရသည်။ ဤစာတမ်းသည် ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းတွင် ပါရှိသော ခေတ်ရှေ့ပြေးနေသည့် အတ္ထဗေဒအမြင်နှင့် သဘောတရားများကို ယနေ့ခေတ်ပညာရှင်တို့၏ အတ္ထဗေဒသီအိုရီများနှင့် နှိုင်းယှဉ်စိစစ်၍ လေ့လာတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရ - ဘာသာစကား၊ ဝေါဟာရအဖွင့်၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ အတ္ထဗေဒအမြင်၊ ခေတ်ရှေ့ပြေးခြင်း။

နိဒါန်း

‘ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်း’သည် ကုန်းဘောင်ခေတ် ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်၏ ဘာသာစကားကျမ်းတစ်စောင် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဝေါဟာရများကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုပြသောကြောင့် ‘အဘိဓာန်ကျမ်း’ ဟု အမည်ပေးနိုင်သကဲ့သို့ သင့်လျော်ရာနေရာများတွင် သဒ္ဒါနည်းနာများကို ညွှန်ပြမိန့်ဆိုထားသဖြင့် ‘သဒ္ဒါကျမ်း’ ဟုလည်း အမည်ရထားပါသည်။ ဝေါဟာရတို့ကို အနက်ဖွင့်ဆိုရင်း အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာနည်းနာများကို ဖော်ထုတ်ကြံဆတင်ပြထားသဖြင့် ခေတ်မီဆန်းသစ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်အမြင်များ စုံလင်သည့် ‘အတ္ထဗေဒကျမ်း’ တစ်စောင်ဟုလည်း သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ဤသုတေသနစာတမ်းသည် နှစ်ဆယ်ရာစု အတ္ထဗေဒပညာရှင်များ၏ အတ္ထဗေဒဝါဒများ၊ သီအိုရီများသည် ထို ‘သုံးမည်ရ’ ကျမ်းတွင် ရှေ့ပြေးအဖြစ် စုစည်းပါဝင်လျက်ရှိကြောင်း နှိုင်းယှဉ်စိစစ်၍ တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်ဘာသာစကားကျမ်းတစ်စောင်၏ ဂုဏ်ရည်နှင့် ဘာသာစကားပညာရှင် တစ်ဦး၏

* ဒေါက်တာ၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ပဲခူးတက္ကသိုလ်

ခေတ်ရှေ့ပြေးနေသော အတ္ထုဗေဒသီအိုရီများကို သိရှိလေးစားဂုဏ်ယူနိုင်ပြီး ဘာသာစကား လေ့လာမှုအမြင် ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် မျှော်မှန်းထားပါသည်။

၁။ ကျမ်းပြုဆရာတော်၏ထေရုပတ္တိအကျဉ်း

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းပြုဆရာတော်သည် ‘ဒုတိယကျော်အောင်စံထား ဆရာတော်’ ဟု အမည်တွင်သည့် ‘ရှင်ဂုဏာစာရ’ ပင် ဖြစ်သည်။ ဆရာတော် လောင်းလျာကို အင်းဝနယ် ငစရိုင်း (ဝါ) ငစင်ရိုင်းရွာတွင် အဘ ဦးမြတ်သာနှင့် အမိ ဒေါ်နှင်းမှုဲတို့မှ (၁၀၈၀)ပြည့်နှစ် တပို့တွဲလဆန်း (၆)ရက် တနင်္လာနေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။ ငယ်မည်မှာ မောင်ညိုထွေး ဖြစ်သည်။

ပထမကျော်အောင်စံထားဆရာတော်ကြီးထံတွင် ပိဋကတ်ကျမ်းဂန်တို့ကို သင်ယူလျက် သက္ကရာဇ် (၁၀၉၅)ခုနှစ်တွင် ရှင်သာမဏေဘဝသို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ရဟန်းဖြစ်ပြီး သောအခါ စာပေထူးချွန်သောကြောင့် ဆင်ဖြူရှင်မင်း၏ အရွတ်ဝန်မင်းက အင်းဝမြို့ အရှေ့တောင်ဘက်တွင် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော ကြေးနီကျောင်းတွင် သီတင်းသုံး သောကြောင့် ‘ကြေးနီကျောင်းဆရာတော်’ ဟုလည်း အမည်တွင်ခဲ့သည်။

ပထမကျော်အောင်စံထားဆရာတော်ကြီး ဘဝနတ်ထံပျံတော်မူသော (၁၁၁၅)ခုနှစ်၊ ရှင်ဂုဏာစာရ သက်တော် (၃၅)နှစ် သိက္ခာတော် (၁၅)ဝါအရတွင် ကျော်အောင်စံထား ကျောင်းတော်သို့ ပြောင်းရွှေ့သီတင်းသုံးခဲ့ရာမှ ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်ဟု အမည်တွင်ခဲ့သည်။

ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်ကြီးသည် ရာဇဝင်ဆရာကြီး ဦးကုလား၊ အရှင်ဥက္ကံသမာလာ၊ တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညို၊ စိန္တကျော်သူ ဦးညို စသော ခေတ်ပြိုင်စာဆိုတော်များနှင့်အတူ ထင်ရှားခဲ့သည့် ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ဖြစ်သည်။ ဆရာ၏ ပညာအမွေကို ဆက်ခံသူ ဖြစ်ရုံသာမက ပညာလက်စကို ချဲ့ထွင်ကာ ထွန်းကားအောင် စွမ်းဆောင်နိုင်သူလည်း ဖြစ်သည်။

ကျမ်းပြုဆရာတော်သည် ဘိုးတော်မင်းတရားကြီး ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည့် ကျောင်းကြီး (၄)ကျောင်းနှင့် ကျောင်းပေါင်း (၄၀)ကျော် အရံရှိသော ရွှေကျောင်းတော်ကြီးကို အလှူခံတော်မူကာ ‘ကျော်အောင်စံထားတိုက်တော်’ ဟုပင် ခေါ်ဝေါ်လျက် ပြောင်းရွှေ့ သီတင်းသုံးတော်မူကြောင်း သိရသည်။

ထိုကျောင်းတော်ကြီးတွင် သီတင်းသုံးတော်မူရင်း (၁၁၄၈)ခုနှစ်တွင် ‘အဘိဓာန် ဋီကာနိဿယ’ (၁၁၅၁)ခုနှစ်တွင် ‘ဝုတ္တောဒယဆန်းနိဿယနိဂ္ဂဟ်’နှင့် ‘သာသနဝံသကျမ်း’

တို့ကို ပြုစုတော်မူသည်။ ထိုသို့ ဘာသာ သာသနာအကျိုးကို ဆောင်ရွက်တော်မူ နေရာမှ (၁၁၆၉)ခု တပေါင်းလကွယ်နေ့ (သက်တော် ၈၉နှစ်)တွင် ဘဝနတ်ထံ ပျံလွန်တော်မူသည်။

ဆရာတော်၏ စွမ်းဆောင်မှုများအနက်တွင် ဘာသာစာပေအတွက် တန်ဖိုးမဖြတ် နိုင်သည့် စွမ်းဆောင်မှုတစ်ရပ်မှာ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းကို ပြုစုတော်မူခဲ့ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ နောင်အစဉ်အဆက် ဘာသာစကားလေ့လာသူ၊ ပညာရှင်တို့သည် ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းကို စံပြုကိုးကားခဲ့ရသည်မှာ ယနေ့တိုင်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

၁၊ ၁။ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းဟူသည်

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်၏ ဘာသာစကားကျမ်း တစ်စောင် ဖြစ်သည်။ ရေးသားပြုစုသူမှာ ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်သည် ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းကို သက္ကရာဇ် (၁၁၃၁)ခုနှစ် ဆင်ဖြူရှင်မင်းလက်ထက်တွင် ပြုစုပြီးစီးတော်မူခဲ့ပါသည်။

ဆရာတော်သည် ကျမ်းကို အမှားအယွင်း နည်းနိုင်သမျှနည်းရန် (၁၅)နှစ်ခန့် အချိန်ယူ၍ ကြိုးစားပြုစုတော်မူခဲ့သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာတော်သည် ၁၁၃၁-ခုနှစ်တွင် ကျမ်းပြီးစီးခဲ့၍ (၁၁၁၆)ခန့်တွင် စတင်ပြုစုခဲ့သည်ဟု တွက်ဆရ ပါသည်။

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ ဟူသည်မှာ ဝေါဟာရ၊ အတ္ထနှင့် ပကာသနီ ဟူသော ပါဠိစကားသုံးရပ်ကို ပေါင်းစပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်လျှင်-

- ဝေါဟာရ = အခေါ်အဝေါ်၊ စကားအသုံးအနှုန်း
- အတ္ထ = အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ ဆိုလိုရင်း
- ပကာသနီ = တိကျထင်ရှား ပြတ်သားအောင် အကျယ် ဖွင့်ဆို ရှင်းပြခြင်း

ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ရှိကြသောကြောင့် ကျမ်းအမည်၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ် အပြည့်အစုံမှာ-

“မြန်မာဝေါဟာရတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ရင်းကို ရှင်းလင်းစေရန် အကျယ်ဖွင့်ဆို ဖော်ထုတ်ပြသောကျမ်း”

ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

ဝေါဟာရတို့၏အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဖွင့်ဆိုပြသော ကျမ်းဖြစ်၍ အဘိဓာန်ကျမ်း ဟု အမည်တပ်နိုင်သကဲ့သို့ မြန်မာဘာသာစကား၏ သဒ္ဒါဆိုင်ရာ နည်းနာများကို သက်ဆိုင်ရာနေရာများတွင် ဖော်ပြရှင်းလင်းထားသောကြောင့် သဒ္ဒါကျမ်းဟုလည်း ခေါ်နိုင်ပါသည်။ ထိုမျှမက မြန်မာဝေါဟာရတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ကြံဆဖွင့်ဆိုရင်း အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာ သဘောတရားနည်းနာများကိုလည်း ကြံဆဖော်ထုတ်ပေးနိုင်ခဲ့ သောကြောင့် ယနေ့ခေတ် အတ္ထုဗေဒကျမ်းများ၏ ရှေ့ပြေးလည်း ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းကြီးသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့ သော ‘သုံးမည်ရ’ ဘာသာစကားကျမ်း ဖြစ်သည်ဟု ပညာရှင်များက သတ်မှတ်ခဲ့ကြ ပါသည်။

၁။ ၂။ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်း၏ ဦးတည်ချက်

ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်သည် ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းကို ပြုစု ရခြင်း၏ ဦးတည်ချက်အဖြစ် ကျမ်း၏ပဏာမတွင် လည်းကောင်း၊ နိဂုံးတွင် လည်းကောင်း အတိအလင်း ဖော်ပြထားတော်မူပါသည်။ ကျမ်းဦး နိဒါန်းဂါထာတွင်-

“မြမ္မာဘာသေသု-မြမ္မာဘာသာတို့နှိုက်၊ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနံ
 - ဝေါဟာရအနက်ကို ပြရာပြကြောင်းဖြစ်သော ကျမ်းကို၊
 ယထာဗလံ - အစွမ်းအားလျော်စွာ၊ ကထေသာမိ - ဆိုပေအံ့”^၁

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

“ပင့်ခြင်း၊ ရစ်ခြင်း၊ သေးသေးတင်၊ န-သတ် စသော မြမ္မာ ဘာသာတို့၌ ပါဠိဝတ္ထာယ-ခြားနားစိတ်ဖြာ သိလိမ္မာစေခြင်း အကျိုးငှာ၊ အက္ခရာရက္ခော ပလက္ခိတံ-အစသော အက္ခရာအဆုံး ရှိသော ဝေါဟာရဖြင့် မှတ်အပ်သော၊ နာနုပဒေသနိသိတံ- အထူးထူးသော အရာနည်းကိုလည်း မှီထသော၊ ဣဒံပကရဏံ- ဤကျမ်းကို၊ ဥတေသကာ-အကြားအမြင်ကိုရှာသော အမျိုးသား တို့သည်၊ ဂေါစရာ-အလှေအကျက်၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ ဒက္ခန္တု- ရှုစေကုန်ခလို”^၂

^၁ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁။
^၂ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၂။

ဟူ၍လည်းကောင်း ဖော်ပြထားရာ မြန်မာဘာသာဝေါဟာရတို့၏ ရေးထုံးရေးနည်းနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို မြန်မာ့နည်း၊ မြန်မာ့ဟန်ဖြင့် ရေးသားပြုစုထားကြောင်း၊ ဘာသာစကား သုတေသီတို့ စံထား၍ ကြည့်ရှုနိုင်ကြရန် ရည်ရွယ်ထားပါကြောင်း ရေးမှာတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာဘာသာစကားနယ်ပယ်သည် ကျယ်ဝန်းလှသဖြင့် ဝေါဟာရတို့သည်လည်း များပြားလှပေသည်။ ထိုဝေါဟာရတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ရင်းမြစ်နှင့်တကွ အစုံအလင် ဖော်ထုတ်ရှင်းလင်းရန်မှာ မလွယ်ကူလှသကဲ့သို့ မြန်မာဝေါဟာရကို အခြားဘာသာတို့၏ လောင်းရိပ်ကင်းစွာ မြန်မာဆန်ဆန် အနက်ဖော်ထုတ်ခြင်းမှာလည်း ပထမဦးဆုံးဖြစ်၍ ‘ကထေသာမိ ယထာဗလံ’ ဟု ဆရာတော်က ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

သို့သော်လည်း မြန်မာဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းနှင့် ပတ်သက်၍ လည်းကောင်း၊ မြန်မာစာရေးထုံး၊ သတ်ပုံသတ်ညွှန်းနှင့် ပတ်သက်၍ လည်းကောင်း ဤဝေါဟာရတ္ထပကာသနီလောက် အားကိုးစံပြုရသော ကျမ်းမျိုး ယနေ့တိုင် မပေါ်ထွက်သေးကြောင်း ပညာရှင်တို့ ဆိုကြသည်။

ကျမ်း၏နိဂုံးတွင် ကျမ်းပြုဆရာတော်၏ စေတနာ ဆန္ဒနှင့် အာသီသတို့ကို မြင်ရပါသေးသည်။

“ဓိရာ-ပညာရှိတို့သည်၊ အဝိဝါဒေန-မငြင်းခုံသဖြင့်၊ တနည်းကား- မစွပ်စွဲသဖြင့်၊ သုမနာ-ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ၊ ယုတ္တာ ယုတ္တံ-သင့်မသင့်ကို၊ ဝိစိန္တေယျံ-အထူးသဖြင့် ကြံစေကုန်သတည်း၊ သေကမ္မိ-ကြွင်းကျန်သော အရာကိုလည်း သုပူရေန္တု-ကောင်းစွာပြည့်စေကုန်သတည်း”^၁

ဟူ၍ ဆန္ဒပြုထားသကဲ့သို့-

“မြေဇာ ဝေါဟာ အဖြာဖြာကို ဤစာတံသား ထစ်စေသောဝံ”
“ရင့်သန်ပညာ လူသမ္မာဝယ် ဤစာထံပါး ချစ်စေသောဝံ”
“ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ ဂမ္ဘီဩဇာ နွတ်သညာသည် ဤစာစံထားရစ်စေသောဝံ”^၂

စသည့် နိဂုံးဂါထာငါးပုဒ်ကလည်း ဆရာတော်၏ အာသီသကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

^၁ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၈၁၁-၈၁၂။
^၂ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ နိဂုံး။

‘ဤစာစံထားရစ်စေသော်’ ဟု ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်ဘုရား အာသီသ ပြုခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ဆရာတော်၏ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းသည် ရဟန်းရှင်လူ အကြားအမြင်ရှာသူ ခပ်သိမ်းတို့၏ စံထားရာ ကျမ်းတစ်ဆူဖြစ်နေသည်မှာ ယနေ့ ခေတ်တိုင်ဖြစ်၍ နောင်အရှည်လည်း တည်တံ့နေပေမည်။

၁။ ၃။ အတ္ထဗေဒ^၁ ဟူသည်

အတ္ထဗေဒသည် ဘာသာဗေဒ၏ ဘာသာရပ်ခွဲတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကား၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အဓိကထားလေ့လာသော ပညာရပ် ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားတစ်ခုကို လေ့လာရာတွင် သဒ္ဒဗေဒ၊ စကားသံဖွဲ့ပုံ၊ သဒ္ဒါ စသည့်နည်းများဖြင့် လေ့လာကြ သကဲ့သို့ အနက်အဓိပ္ပာယ်အပိုင်းမှလည်း လေ့လာသင့်ကြောင်း ဘာသာဗေဒပညာရှင်တို့ နားလည်လက်ခံလာကြသည်။

ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာ အတ္ထဗေဒပညာရပ်ကို အစပြုခဲ့သူမှာ ပြင်သစ်လူမျိုး ဘာသာစကားပညာရှင် မိုက်ကယ်ဗရီး(လ်)^၂ ဖြစ်သည်။ ၁၈၈၃ ခုနှစ်တွင် ၎င်းက ဆောင်းပါးတစ်စောင်ဖြင့် အဓိပ္ပာယ်လေ့လာမှုသည် သိပ္ပံပညာရပ်တစ်ခုဖြစ်နိုင်ကြောင်း တင်ပြခဲ့သည်။ အဓိပ္ပာယ်လေ့လာမှုပညာကိုလည်း ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့် ‘La Semantique’ အမည်ပေးခဲ့သည်။ ၎င်းကပင် ၁၈၉၇ ခုနှစ်တွင် ‘Essaide Semantique’ (အဓိပ္ပာယ် ပညာစာတမ်း)ကို ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ထိုစာအုပ်ကို ‘Semantics: Studies in the Science of Meaning’ အမည်ဖြင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဘာသာဗေဒလောကတွင် အဓိပ္ပာယ်လေ့လာမှုဟု မသုံးနှုန်းတော့ဘဲ အတ္ထဗေဒဟု အသုံးတွင်လာခဲ့ပြီး ‘အတ္ထဗေဒ’ ဟူသော ဝေါဟာရ ကိုလည်း ‘ဘာသာစကားရှိ အဓိပ္ပာယ်ကို သိပ္ပံနည်းကျ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာသော ပညာရပ်’ ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုခဲ့ပါသည်။

(၂၀)ရာစု ဘာသာဗေဒပညာရှင်များက အနက်အဓိပ္ပာယ်၏သဘောသဘာဝကို စူးစမ်းလေ့လာပြီး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါ အတ္ထဗေဒဆိုင်ရာ သီအိုရီများ သတ်မှတ်ချက်များမှာ များစွာတိုးတက်ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဆက်လက်၍လည်း ပြောင်းလဲတိုးတက်နေဦးမည် ဖြစ်သည်။

အတ္ထဗေဒပညာရပ်သည် (၂၀)ရာစု အစပိုင်းတွင်မှ စတင်ထွန်းကားခဲ့သော်လည်း (၁၈)ရာစု မြန်မာဘာသာစကားကျမ်းတွင် အတ္ထဗေဒသဘောတရားများ ရှေ့ပြေး

^၁ semantics
^၂ Michael Breal

သဖွယ် စုစည်းပါဝင်နေကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း နှိုင်းယှဉ် စိစစ်တင်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၂။ အတ္ထုဗေဒသီအိုရီများနှင့် ဆရာတော်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာ ရှေးဥပ္ပဲ အမြင်များ

၂။ ၁။ အတ္ထုဗေဒ၏ ‘စိတ်ဝါဒ’ နှင့် ဆရာတော်၏အမြင်

သိပ္ပံနည်းကျသော အနက်အဓိပ္ပာယ်လေ့လာမှုကို အနောက်တိုင်းတွင် ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်တွင်မှ စတင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း မြန်မာဘာသာစကားပညာရှင် ဒုတိယကျော်အောင် စံထားဆရာတော်ကမူ ၁၇၆၉ ခုနှစ် ကတည်းက ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းဖြင့် စတင် နိုင်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။

၁၉၀၀ ပြည့်နှစ် နောက်ပိုင်းတွင် အနောက်တိုင်းဘာသာစကားပညာရှင်တို့က အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိပ္ပံနည်းကျစွာ လေ့လာခဲ့ကြပြီး (၂၀)ရာစု အစပိုင်းလောက်မှ စတင်၍ မိမိတို့လက်ခံယုံကြည်ရာ အတ္ထုဗေဒဝါဒများကို တင်ပြလာကြသည်။ တင်ပြ လာကြသော အတ္ထုဗေဒဝါဒများအနက် ထင်ရှားသော အတ္ထုဗေဒဝါဒ (၃)မျိုးမှာ-

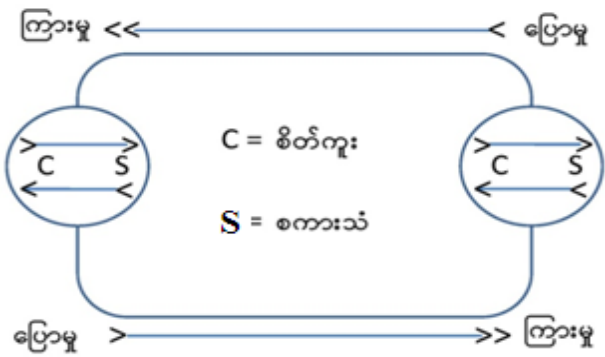
- စိတ်ဝါဒ^၁
- အမူအရာဝါဒ^၂
- အခြေအနေဝါဒ^၃

တို့ဖြစ်ကြသည်။

စိတ်ဝါဒကို စတင်ဖော်ထုတ်ခဲ့သူမှာ ဖာဒီနန်ဒီဆောဆူး^၄ ဆိုသူ ဖြစ်သည်။ ဒီဆောဆူး၏အဆိုအရ ဘာသာစကားတိုင်း သင်္ကေတများကို စုဝေး၍ တည်ဆောက် ထားသော အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။ သင်္ကေတတိုင်း သင်္ကေတတိုင်းတွင် အဆစ်အပိုင်း နှစ်ခု ပါရှိသည်။ တစ်ခုမှာ စိတ်ကူးဖြစ်၍ ကျန်တစ်ခုမှာ စကား(သံ) ဖြစ်ကြောင်း ဆိုပါသည်။ သင်္ကေတတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ရန် အနည်းဆုံး ပြောသူနှင့် ကြားသူ ဟူ၍ နှစ်ယောက်ရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။ ပြောသူကို A ဟု ထားလျက် ကြားသူကို B ဟု ထားပြီး A နှင့် B တို့ စကားပြောကြမည်ဆိုလျှင် စကားစတင်မပြောမီ A ၏

^၁ mentalism
^၂ behaviourism
^၃ contextualism
^၄ Saussure, Ferdinand. de

ဦးနှောက်ထဲတွင် စိတ်ကူးဖြစ်သည်။ ထိုစိတ်ကူးသည် မိမိကို ကိုယ်စားပြုကာ ဖော်ညွှန်းပေးမည့် သက်ဆိုင်ရာစကားနှင့် တွဲစပ်သည်။ ထိုသို့ တွဲစပ်ပြီးနောက် စိတ်ကူးနှင့် စကားသည် ဦးနှောက်အတွင်းထဲတွင် အဆင်သင့်ရှိနေရသည်။ စိတ်ကူးနှင့် စကားတို့ တွဲစပ်သည့်အဆင့်သည် ဦးနှောက်အတွင်း၌သာ ဖြစ်သည့် စိတ်ဆိုင်ရာအဆင့်ဖြစ်သည်။ ထိုအဆင့်နှင့် တစ်ဆက်တည်းပင် သက်ဆိုင်ရာ အာရုံကြောမှတစ်ဆင့် စကားသံပြုအင်္ဂါတို့ကို လှုပ်ရှားစေခြင်းအားဖြင့် အသံထွက်လာသည်။ ထွက်လာသည့် အသံသည် အသံလှိုင်းများဖြစ်ကာ ပြောသူ A ၏ နှုတ်မှတစ်ဆင့် ကြားသူ B ၏ နားဆီသို့ ရောက်သွားသည်။ ထိုအခါ A ၏ ဦးနှောက်ထဲ၌လည်း စိတ်ကူးပြန်ပေါ်လာသည်။ သို့ရာတွင် A ၌ဖြစ်သော ဖြစ်ရပ်နှင့် B ၌ဖြစ်သော ဖြစ်ရပ်တို့သည် ပြောင်းပြန် ဖြစ်ပေသည်။ ဒီဆော့ဆူးက ထိုဖြစ်ရပ်ကို စကားပတ်လမ်းကြောင်း ဖြစ်ရပ်ဟု ခေါ်ပြီး ပုံဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။

စကားပတ်လမ်းကြောင်းဖြစ်စဉ်ပြပုံ

ထိုစကားပတ်လမ်းကြောင်းအတိုင်း ဖြစ်လာသည့် စိတ်ကူးနှင့် စကားသံ နှစ်ခုပေါင်းကို ဒီဆော့ဆူးက ဘာသာဗေဒသင်္ကေတဟု သတ်မှတ်ပြီး ဦးနှောက်က ပေါင်းစပ်ပေးရခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဆိုထားပါသည်။

ဖာဒီနန်ဒီဆော့ဆူး၏ စိတ်ဝါဒနှင့် စကားပတ်လမ်းကြောင်းဖြစ်စဉ်၏ သဘောအတိုင်းပင် ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်သည် (၁၈)ရာစုကတည်းက ဘာသာစကားဖြင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုမည့် ဖြစ်ရပ်အတွက် ပြောသူနှင့် နာသူအကြားရှိ စိတ်တွင်းအခြေအနေကို စေ့စေ့စပ်စပ် တင်ပြခဲ့သည်။ ဆရာတော်က-

“ဝဒန္တဌ်သော် လည်းကောင်း အနက်ရှိမှ အနက်ကိုစွဲ၍ ဉာဏ်
ဖြစ်၏။ ဉာဏ်ဖြစ်မှ ထိုဉာဏ်သည် နာမ်၊ ဇာတ်၊ ဒြပ်၊ ကြိယာ၊
ဂုဏ် ဟူသော ပဝတ္တနိမိတ်ကို စွဲ၍ ယထာရဟ သဒ္ဓါ ဖြစ်၏။”^၁

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

“ဉာဏ်သည် ရှေးဦးစွာဖြစ်၏ဟူသော ဤစကား၌ ‘ဆိုသောသူ’၏
ဉာဏ်ကို ပညာရှိတို့သည် လိုအပ်သည်ဟူလို”^၂

ဟူ၍ လည်းကောင်း ဆိုထားရာ ဆရာတော်၏အဆိုအရ စကားသံ မထုတ်ဖော်မီ
ပြောသူ၏ စိတ်တွင်းအခြေအနေကို သိနိုင်သည်။ ရှေးဦးစွာ စကားသံဖော်ထုတ်မည့်
သူတွင် အနက်(သိမှု) ရှိရမည်။ ထိုအနက်(သိမှု)ကို စွဲကာ ဉာဏ်(စိတ်ကူး) ဖြစ်ပေါ်
လာသည်။ ထိုဉာဏ်(စိတ်ကူး)သည် အကြောင်းနိမိတ်တို့ကို စွဲကာ ယထာရဟသဒ္ဓါ
(စကားသံ) ဖြစ်လာခြင်းဖြစ်သည်ဟု ရှင်းလင်းစွာ သိသာနိုင်ပါသည်။

ထို့အပြင် ဆရာတော်က ဉာဏ်(စိတ်ကူး)ကို ‘အနက်ကိုသိခြင်း’နှင့် ‘အက္ခရာကို
သိခြင်း’ ဟူသော နှစ်ပါးစုံကို သိခြင်းသဘောသည် ဉာဏ်(သိမှု)ဖြစ်ကြောင်း ထပ်မံ
ခွဲခြားတင်ပြထားခဲ့သည်။

“အနက်ကား အာရုံ၊ အကြောင်း၊ ပစ္စည်း၊ နိမိတ်၊ ဉာဏ်ကား
အာရမ္မဏိကအကျိုး . . .”^၃

ဟူ၍ အကြောင်းအကျိုးသဘောဖြင့် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည်။ ‘အနက်’ ဟူသည်
အကြောင်းတရား အာရုံဖြစ်၍ ‘ဉာဏ်’ ဟူသည် အကျိုးတရား အာရမ္မဏိက
ဖြစ်ကြောင်း၊ အကြောင်း အာရုံ(အနက်)ရှိမှသာ အကျိုးတရား အာရမ္မဏိက ‘ဉာဏ်’
ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကြောင်း ခွဲခြားမိန့်ဆိုထားသည်။

တဖန် ပြောသူနှင့် နာသူအကြားရှိ ဘာသာစကားဖြစ်စဉ်ကို တင်ပြရာတွင်
ပြောသူအတွက်-

“ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်အား အနက်ရှေးဖြစ်၏။ အနက်ဖြစ်ဦးမှ အနက်နှင့်
လျော်စွာ-က-စသော သဒ္ဓါဖြစ်၏။ အနက် မရှိလင့်သော်

^၁ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၄။
^၂ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၅။
^၃ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၇။

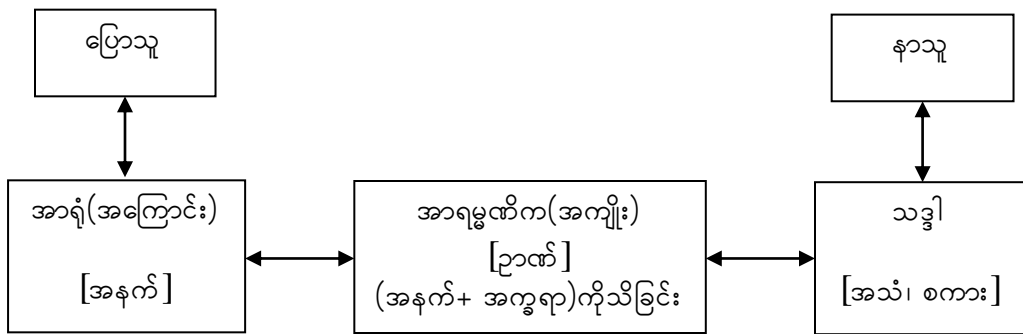
သဒ္ဒါကို ထားခြင်းငှာ မတတ်ကောင်း အနက်ရှိလင့်သော်
သဒ္ဒါကို ထားခြင်းငှာ တတ်ကောင်း၏ . . .”^၁

ဟူ၍ တင်ပြထားပြီး နာသူ(ကြားသူ)အတွက်မူ-

“သုဏန္တပုဂ္ဂိုလ်အား က-စသော အက္ခရာတို့၏ အသံဖြစ်ဦးမှ
အက္ခရာအသံကို လျှောက်၍ အနက်ကို သိသည်။ . . .”^၂

ဟူ၍ တင်ပြထားပါသည်။

ထိုတင်ပြချက်များကို ပိုမိုသိသာစေရန် အောက်ပါပုံစံဖြင့် တင်ပြလိုပါသည်။

ဆရာတော်သည် ပြောသူ၏ အာရုံကိုစွဲကာ အနက် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ ထိုအနက်ကိုစွဲ၍ ဉာဏ် ဟူသော သိမှုရှိလာကြောင်း၊ ထိုသိမှုသည် အနက်ကိုရော အက္ခရာကိုပါ သိခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုဉာဏ်မှတစ်ဆင့် သဒ္ဒါ ဖြစ်လာကြောင်းကို သိသာစေ၍ နာသူ(ကြားသူ)အတွက်မူ ပြောသူ၏ သဒ္ဒါကိုစွဲ၍ ဉာဏ် ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုဉာဏ်ကိုစွဲ၍ အနက် ဖြစ်ကြောင်းတို့ကို အပြန်အလှန်သရုပ်ခွဲ၍ ကြံဆပြခဲ့သည်။ ထိုဖြစ်စဉ်သည် ဒီဆောဆူး၏ ‘စကားပတ်လမ်းကြောင်းဖြစ်စဉ်’နှင့် သဘောတူကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဖာဒီနန်ဒီဆောဆူးက စကားပတ်လမ်းကြောင်းတွင် စိတ်ကူးနှင့် စကားသံ ဟူ၍ နှစ်မျိုးသာ ပြခဲ့သော်လည်း ဆရာတော်ကမူ ‘စိတ်ကူး’ကို အာရုံ (အနက်)နှင့် အာရမ္မဏိက (အနက်ကိုရော အက္ခရာကိုပါ သိ၍ ပေါင်းစပ်ပေးနိုင်သော ဉာဏ်) ဟူ၍

^၁ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၇။
^၂ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၈။

ထပ်ဆင့် ခွဲခြားပြထားပါသည်။ ဆရာတော်၏ ကြံဆခွဲခြားမှုကြောင့် စကားသံ မထုတ်ဖော်မီ ဦးနှောက်၏ စွမ်းဆောင်ချက်များသည် ပို၍ပေါ်လွင်လာစေပါသည်။

ထို့ပြင် ‘စကားသံမဲ့အသံ’ ဖြစ်ရပ်မျိုး ရှိကြောင်း၊ ဘာသာစကားပညာရှင် တို့က စိတ္တဇအသံဟု ဖော်ထုတ်ကြံဆခဲ့ကြသကဲ့သို့ပင် ဆရာတော်သည် ဝေါဟာရတ္ထ ပကာသနီကျမ်းတွင် ‘စကားမဲ့အသံ’ တစ်နည်းအားဖြင့် ‘အသံမဲ့စကား’တို့ ရှိကြောင်းကို ‘စိတ္တဇသဒ္ဒါ’ ဟု အမည်ပေးကာ ရှင်းလင်းတင်ပြထားပါခဲ့သည်။ ထိုအသံမဲ့စကား (စိတ္တဇသဒ္ဒါ)တို့၏ သဘာဝကို ဆရာတော်က-

“စိတ္တဇအသံကား စိတ်နှင့် ‘အဖြစ်’ ၊ ‘အချုပ်’ တူလေအံ့ဖြစ်၍ မရောက်ကောင်းသည် ဖြစ်သင့်၏”^၁

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

“စိတ္တဇဖြစ်သောအသံသည် စိတ်နှင့်အတူ ချုပ်ရလေသောကြောင့် ထိုအာရုံသည် အလွန်လျင်အံ့သည်။ နာသောသူ အာရုံယူခြင်းငှာ မခန့်သာသည် ဖြစ်ကောင်း၏။”^၂

ဟူ၍ လည်းကောင်း တင်ပြထားရာ စိတ္တဇအသံသည် စိတ်ကူးဉာဏ်အဖြစ်၌ပင် ချုပ်ငြိမ်းလေသောကြောင့် စကားသံအဖြစ်သို့ မရောက်တော့ကြောင်း ဆိုထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ‘စကားမဲ့အသံ’ (စိတ္တဇသဒ္ဒါ) ဟူသည် ယနေ့ခေတ်စာပေတွင် အသုံးပြု နေသော ‘စိတ်မျက်စိနှင့် မြင်သည်၊ စိတ်နားနှင့် ကြားသည်’ ဟူသော သဘော၊ ‘အတွေးတွင် မြင်ယောင် ကြားယောင်လာသည်’ ဟူသော သဘောမျိုးနှင့် ထပ်တူ ကျလျက် ရှိသည်။

တစ်ခါတစ်ရံတွင် ငယ်စဉ်ဘဝ အဖြစ်အပျက်များ၊ ထူးခြားသော ဖြစ်ရပ်များ၊ ထူးခြားသော အသံများ ကျက်မှတ်ထားဖူးသော စာ၊ ကဗျာ၊ သီချင်းများကို မိမိအတွေးတွင် ပြန်၍ မြင်ကြားမိခြင်းတို့သည် ဤသဘောမျိုးပင် ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာစကား(အသံ) ဖြစ်ပေါ်မှုအစဉ်ကို အနုစိတ်၍ ခွဲခြားရှင်းလင်း ကြံဆထားသည်မှာ လေးစားဖွယ်ပင် ဖြစ်သည်။

ဘာသာစကားဖြစ်စဉ်သည် စိတ်ကိုအခြေခံသည်ဟု ‘စိတ်ဝါဒ’ကို ဖော်ထုတ် တင်ပြခဲ့သူ ဖာဒီနန်ဒီဆောဆူး၏ ‘စကားပတ်လမ်းကြောင်းဖြစ်စဉ်’ ကို ဝေါဟာရတ္ထ

^၁ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၈၅။
^၂ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၈၆-၈၇။

ပကာသနီကျမ်းပြု ဆရာတော်က ပိုမိုအနုစိတ်ကာ ခွဲခြားတင်ပြထားကြောင်း နှိုင်းယှဉ် စိစစ်၍ လေ့လာတင်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ၂။ စကားလုံးအမျိုးအစားခွဲခြားမှုနှင့် ဆရာတော်၏အမြင်

စကားလုံးအမျိုးအစားခွဲခြားမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဂရိခေတ်မှ ယနေ့ခေတ်အထိ အစဉ်အဆက် ဆွေးနွေးငြင်းခုံခဲ့ကြပါသည်။ စကားလုံးတစ်လုံးကို ဖန်တီးသည် ဆိုခြင်းမှာ စကားသံ၊ စကားလုံးနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို တွဲစပ်သတ်မှတ်ခြင်း (ပညတ်ခြင်း)သာ ဖြစ်သည်။ ထိုအခါ စကားလုံးနှင့် ပညတ်ခံအကြောင်းအရာတို့ ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှု ရှိခြင်း၊ မရှိခြင်း ဟူ၍ စဉ်းစားစရာ ဖြစ်လာသည့်အတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ စကားလုံးတို့ကို ခွဲခြားဖော်ထုတ်ကြည့်မိလာရာ အချို့မှာ စကားလုံး နှင့် ပညတ်ခံတို့၏ ဆက်သွယ်မှုကို ဖော်ထုတ်၍ မရနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ယခုအခါ ဘာသာစကားတိုင်းတွင် စကားလုံးနှစ်မျိုး နှစ်စားရှိသည် ဟူသော အယူအဆကို လက်ခံထားကြပြီး ထိုစကားလုံးနှစ်မျိုးမှာ ပညတ်ခံသဘောနှင့် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှုမရှိသော စကားလုံးနှင့် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှုရှိသော စကားလုံးတို့ ဖြစ်ကြသည်။

အတ္ထဗေဒပညာရှင် ပါမောက္ခ စတီဖင်အူလ်မန်း^၁ က ထိုစကားလုံးနှစ်မျိုးကို-

(၁) ထွင်းဖောက်မမြင်ရသော စကားလုံးအနောက်^၂

(၂) ထွင်းဖောက်မြင်ရသော စကားလုံးအကြည်^၃

ဟူ၍ သတ်မှတ်ခွဲခြားထားပါသည်။ ထိုသဘောကို ပိုမိုပေါ်လွင်စေသော ဖော်ပြချက် တစ်ရပ်မှာ-

“လျှပ်စစ်မီးလုံးတွင် ထွင်းဖောက်မမြင်နိုင်သော နွားနို့ရောင် မီးလုံးအနောက်နှင့် ထွင်းဖောက်မြင်နိုင်သော ဖန်ရောင်မီးလုံးအကြည် ဟူ၍ နှစ်မျိုးကွဲသကဲ့သို့ စကားလုံးတွင်လည်း စကားလုံးနှင့် ပညတ်ခံသဘောတို့၏ ဆက်သွယ်မှုကို ထွင်းဖောက်မမြင်ရသော ‘နွားနို့ရောင်’ စကားလုံးအနောက်နှင့် ထွင်းဖောက်မြင်ရသော

^၁ Stephen Ullmann

^၂ opaque word

^၃ transparent word

‘ဖန်ရောင်’ စကားလုံးအကြည် ဟူ၍ သူ့ကဏ္ဍနှင့်သူ ကွဲကွဲပြားပြား ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။”^၁

ဟူသော ဖော်ပြချက်ပင် ဖြစ်သည်။

ပညတ်ခံသဘောနှင့် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှု မရှိသော စကားလုံးများတွင် စကားလုံးနှင့် ပညတ်ခံသဘောတို့ ဆက်သွယ်ပုံကို ထွင်းဖောက်မမြင်ရပေ။ နွားနို့ရောင် မီးလုံးကဲ့သို့ မီးလုံး၏ အတွင်းရှိ နန်းကြိုးလေးများ ဖွဲ့ယှက်နေပုံကို မမြင်ရသော သဘောပင် ဖြစ်သည်။ ထိုစကားလုံးမျိုးကိုပင် စကားလုံးအနောက်ဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လူ၊ အိမ်၊ နေ၊ ကောင်းကင်၊ လ၊ ရေ၊ မြေ ကဲ့သို့သော စကားလုံးမျိုး ဖြူ၊ နီ၊ ညို၊ ပြာ စသော အရင်းခံအရောင်ပြစကားလုံးမျိုးတို့သည် ထိုစကားလုံးမျိုး ဖြစ်သည်။ ထိုသို့စကားလုံးနှင့် ပညတ်ခံသဘောတို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှုကို မမြင်ရသော စကားလုံးအနောက်မျိုးကို ဖော်ထုတ်တင်ပြသူများရှိသကဲ့သို့ စကားလုံး မှန်သမျှသည် ပညတ်ခံသဘောနှင့် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှု ရှိသည်ချည်းဖြစ်သည် ဟူသော အယူအဆကို စွဲကိုင်ကာ စကားလုံးတစ်မျိုးတစ်စားတည်းသာ ရှိသည်ဟု တင်ပြခဲ့ကြသူများလည်း ရှိသည်။

သာဓကအားဖြင့် ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းပြု ဆရာတော်က ‘ကွမ်း’ ကို အကြောင်းမဲ့ပဲ ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှ ပညတ်သော ဝေါဟာရဟု သတ်မှတ်ဆိုမိန့်ခဲ့သော်လည်း မြန်မာဘာသာစကားပညာရှင် ‘ဝဇီရဗုဒ္ဓိ ဦးဖိုးစိန်’ ကမူ-

“အကြောင်းမဲ့ အစွဲမဲ့ ခေါ်ဝေါ်သော ဝေါဟာရ မရှိကောင်းဟု ကျွန်ုပ် ထင်ပေသည်။”^၂

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ‘ကွမ်း’ ကိုပင်လျှင် ကောင်းစွာကမ်းဆက်အပ်သော အရာ ဖြစ်၍ ‘ကမ်း’ ဟု ခေါ်ဝေါ်သင့်သည်ကို ဝဆွဲတိုးကာ ‘ကွမ်း’ ဟူ၍ ခေါ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်ပြခဲ့ဖူးပါသည်။

သို့သော်လည်း ဘာသာစကားကို လိုရာမဆွဲဘဲ စနစ်တကျလေ့လာသော အခါတွင်မူ စကားလုံးတိုင်းသည် ပညတ်ခံသဘောနှင့် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်၍ မရနိုင်ကြောင်း လက်ခံသိမြင်လာသည့်အတွက် အတ္ထဗေဒပညာရှင် အူးလ်မန်း တင်ပြ ခဲ့သည့်အတိုင်း စကားလုံး နှစ်မျိုးရှိကြောင်း လက်ခံလာခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အနောက်တိုင်းတွင် (၂၀)ရာစု အကုန်ပိုင်းတွင်မှ စကားလုံး နှစ်မျိုးရှိကြောင်း လက်ခံ

^၁ ခင်မင်၊ ၁၉၉၇၊ ၁၅၄။
^၂ ဖိုးစိန်၊ ဦး (ပုံနှိပ်နှစ်မပါ)၊ ၆၃။

တင်ပြခဲ့သော်လည်း မြန်မာဘာသာစကားပညာရှင် ဒုတိယကျော်အောင်စံထားကမူ စကားလုံးတို့ကို ပညတ်ခေါ်ဝေါ်ရာတွင် ‘ရူဇီ’ နှင့် ‘အန္တတ္ထ’ ဟူသော အခြေခံ သဘောမတူသည့် ပညတ်ခြင်း နှစ်မျိုးဖြင့် စကားလုံး နှစ်မျိုး နှစ်စား ရှိကြောင်းကို (၁၈)ရာစု ကတည်းက ပြတ်သားစွာ ခွဲခြားရှုမြင် တင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

‘ရူဇီ’ ဟူသည်မှာ အကြောင်းမဲ့ခေါ်ဝေါ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ကြောင်းကျိုး ဆက်စပ်မှု မရှိဘဲ အမည်ခေါ်ဝေါ်သတ်မှတ်ရုံမျှ အမည်ပေးထားခြင်းကို ခေါ်သည်။ သာဓကအားဖြင့် ‘မဖြူ၊’ ‘မညို၊’ ပါပဲနှင့် ‘မိဖြူ၊’ ‘မိညို၊’ ဟု ခေါ်ခြင်းမျိုး၊ အလွန် ဆင်းရဲသောသူကို ‘ဦးချမ်းသာ’ ဟု ခေါ်ခြင်းမျိုးတို့နှင့် အကြောင်းရင်းခံမရှိဘဲ အမှတ် သညာ တစ်ခုအဖြစ် လူ၊ ခွေး၊ သစ်ပင်၊ ပင်လယ် စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှ အမည်ပေး ထားခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ စကားလုံးနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ် (ပညတ်ခံ)တို့ ကြောင်းကျိုး ဆက်သွယ်မှု မရှိသော စကားလုံးအနောက်တို့သည် ဆရာတော်၏ ‘ရူဇီ’ ပင် ဖြစ်ကြသည်။

‘အန္တတ္ထ’ ဟူသည်မှာမူ အနက်အဓိပ္ပာယ်သို့ အစဉ်လိုက်သော စကားလုံးမျိုး၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

$$\text{အန} + \text{အတ္ထ} = \text{အန္တတ္ထ}$$

$$\text{အစဉ်လိုက်ခြင်း} + \text{အနက်အဓိပ္ပာယ်} = \text{အစဉ်လိုက်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ အနက်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း}$$

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုနိုင်ပြီး ဂုဏ်နှင့်ဒြပ်တို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်မှုကို အရင်းခံ၍ အမည် သညာ မှည့်ခေါ်ထားခြင်းမျိုးကို ဆိုလိုသည်။ သာဓကအားဖြင့် ချမ်းသာသောသူကို ‘ဦးချမ်းသာ’ ဟု ခေါ်ခြင်းမျိုး၊ အရပ်ရှည်သောကြောင့် ‘အရှည်ကြီး’ ဟု ခေါ်ခြင်းမျိုး၊ ညဘက်တွင် မွေးသောကြောင့် ‘ညမွေးပန်း’ ဟု ခေါ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

ဆရာတော်သည် ပညတ်ခြင်း၏ အခြေခံနှစ်မျိုးမှ ရရှိသော စကားလုံးနှစ်မျိုး အဖြစ် ‘ရူဇီ’ နှင့် ‘အန္တတ္ထ’ တို့ကို ခွဲခြားပြထားသကဲ့သို့ အတ္ထဗေဒပညာရှင် ပါမောက္ခ အူးလ်မန်းကလည်း ပညတ်ခံသဘောနှင့် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှု မရှိသော ‘စကားလုံး အနောက်’ နှင့် ပညတ်ခံသဘောနှင့် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှုရှိသော ‘စကားလုံး အကြည်’ ဟူ၍ နှစ်မျိုး ခွဲခြားထားပါသည်။

ပါမောက္ခ အူးလ်မန်း၏ ‘စကားလုံးအနောက်’ သည် ဆရာတော်၏ ‘ရူဇီ’ ပင် ဖြစ်သည်။ စကားလုံးနှင့် ပညတ်ခံတို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှုကို ထွင်းဖောက် မမြင်နိုင်သော အကြောင်းမဲ့ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်သော စကားလုံးမျိုးဖြစ်၍ အထူးမရှိပေ။

‘စကားလုံးအကြည်’ မှာမူ စကားလုံးနှင့် ပညတ်ခံတို့ ဆက်သွယ်မှုနည်းမှာ အမျိုးမျိုးဖြင့် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်လျက် ရှိကြသည်။ ဖန်မီးလုံးအကြည်အတွင်းမှ နန်းကြီးကလေးများ ဖွဲ့ယှက်နေပုံကို မြင်သာနိုင်သကဲ့သို့ ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှု အမျိုးမျိုးကို မြင်သာနိုင်သော သဘော ရှိသည်။

အတ္ထဗေဒပညာရှင် အူးလ်မန်းက စကားလုံးအကြည်ကို သုံးမျိုး ထပ်မံခွဲခြား ထားပြီး ကျမ်းပြုဆရာတော်ကမူ ‘အန္တတ္ထ’ သဘောဆောင်သော စကားလုံးကို (၇)မျိုး အထိ အနုစိတ် ခွဲခြားတင်ပြခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာတော်ကြီး၏ ကြံဆဖော်ထုတ်မှု များသည် အနောက်တိုင်းမှ အတ္ထဗေဒပညာရှင် စတီဖန်အူးလ်မန်းထက် နှစ်များစွာ စောသော်လည်း ပိုမို၍ အနုစိတ်တိကျကြောင်း တွေ့ရပြီး ကျမ်း၏ဂုဏ်ရည်ကို ပိုမို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

အတ္ထဗေဒပညာရှင် အူးလ်မန်း၏ စကားလုံးအမျိုးအစား ခွဲခြားထားမှုကို ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းပြုဆရာတော်၏ စကားလုံးခွဲခြားမှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်သောဇယားကို တစ်ဖက်တွင် စိစစ်တင်ပြထားပါသည်။

စကားလုံးအမျိုးအစားခွဲခြားမှုအမြင်ဇယား

ဒုတိယကျော်အောင်စံထား (၁၇၆၉)

Stephen Ullmann (1976)

ရူဇီ

အနွတ္တ

Opaque Word

Transparen Word

- (၁)အကြောင်း တစ်စုံတစ်ရာ မရှိဘဲ အကြောင်းမဲ့ ပညတ် ခေါ်ဝေါ်ခြင်း

- (၂)ဂုဏ်တို့ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်ခြင်း
- (၃)ဂုဏ်၏ တည်ရာ ဝတ္ထုဒြပ်ကိုအစွဲပြု၍ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်ခြင်း
- (၄)ကြိယာအနက်ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ဝေါ် ပညတ်ခြင်း
- (၅)ကြိယာ၏တည်ရာ ဝတ္ထုဒြပ်ကိုအစွဲပြု၍ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်ခြင်း
- (၆)ဝတ္ထုဒြပ်မရှိဘဲအသံ မျှသာရှိ၍ အသွင် သဏ္ဍာန်သတ်မှတ်ကာ ဒြပ်ဝတ္ထု စီရင်၍ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်ခြင်း
- (၇)အနက်ပြေပြစ်ရုံ ဖက်ဆိုသော ဝေါဟာရပညတ်ခြင်း

- (၁)စကားသံသဘောအရ စကားလုံးနှင့် ပညတ်ခံတို့ ကြောင်းကျိုး ဆက်သွယ် နေသော စကားလုံး
- (၂)စကားလုံးဖွဲ့စည်းပုံအရ စကားလုံးနှင့် ပညတ်ခံတို့ ကြောင်းကျိုး ဆက်သွယ် နေသော စကားလုံး
- (၃)အနက်အဓိပ္ပါယ်အရ စကားလုံးနှင့် ပညတ်ခံတို့ ကြောင်းကျိုး ဆက်သွယ် နေသော စကားလုံး

ပဒပူရဏ(ပုဒ်ဖြည့်ခြင်း)

ဝါစာသိလိဋ္ဌ(စကားဖြည့်ခြင်း)

၂။ ၃။ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆန့်ကျင်မှုနှင့် ဆရာတော်၏အမြင်

စကားလုံးတို့၏ အနက်သဘောတို့သည် တစ်ခါတရံတွင် ဆန့်ကျင်ဘက် အနက်အဓိပ္ပာယ်မျိုး ရှိနေတတ်ပါသည်။ ထိုစကားမျိုးကို ဆန့်ကျင်ဘက်စကားဟု ခေါ်သည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆန့်ကျင်မှုသဘောကို အနောက်တိုင်း အတ္ထုဗေဒပညာရှင် တို့သည် (၂၀)ရာစု အဆုံးပိုင်းတွင်မှ ဖော်ထုတ်တင်ပြလာကြပြီး အောက်ပါအတိုင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ လေ့လာပြခဲ့သည်။

- (၁) နယ်ပယ်ခြားနားမှု ပြတ်သားသော အနက်ဆန့်ကျင်မှု^၁
- (၂) အရည်အသွေးအဆင့်ဆင့်ကွဲပြားသောအနက်ဆန့်ကျင်မှု^၂
- (၃) အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှုရှိသော အနက်ဆန့်ကျင်မှု^၃

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

မြန်မာဘာသာစကားပညာရှင် ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်ကမူ (၁၈)ရာစု ကတည်းက ‘ပဋိပက္ခဝေါဟာရများ’ ဟူ၍ အမည်ပေးကာ စိစစ်တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ဆရာတော်သည် နှစ်ပါးတစ်စုံရှိသော ဆန့်ကျင်ဘက် ဝေါဟာရတို့ကို ဦးစွာ တင်ပြခဲ့သည်။ ယင်းသို့သော ပဋိပက္ခဝေါဟာရကို ‘အဝတ္ထာသဒ္ဒါ’ ဟု ခေါ်ကြောင်း-

‘ရှည်ခြင်း၊ တိုခြင်း၊ ကြီးခြင်း၊ ငယ်ခြင်း၊ ယုတ်ခြင်း၊ မြတ်ခြင်း၊ တိုးခြင်း၊ ဆုတ်ခြင်း စသည့်ဖြင့် ပဋိပက္ခ ရကောင်းသော တစ်ခုမှ ထောက်၍ တစ်ခုအမည်ရသော အခိုက်အတန့်ကိုစွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်သော ဝေါဟာရတို့သည်လည်း အဝတ္ထာသဒ္ဒါ ဖြစ်၏’^၄

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

“အရည်၏ပဋိပက္ခ အတို၊ အတို၏ပဋိပက္ခ အရည် ဟူ၍ ပဋိပက္ခ ဖြစ်သော ၂-ပါးသော ဝေါဟာရတို့သည် အချင်းချင်း တစ်ခုမှ လွတ်သော် တစ်ခုသော ဝေါဟာရ ဖြစ်၏”^၅

^၁ taxonomic opposition(Leech . 1974. 106) complementarity (Lyons.1969. 460)

^၂ polar opposition (Leech . 1974. 108) antonymy (Lyons. 1969. 463)

^၃ relative opposition (Leech .1974.110) converseness (Lyons. 1969. 467)

relational opposites (Palmer . 1976. 81)

^၄ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၄၆။

^၅ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၄၈။

ဟူ၍လည်းကောင်း တင်ပြထားရာ အဝတ္ထာသဒ္ဒါသည် ပဋိပက္ခအနက် (ဆန့်ကျင်ဘက် အနက်) ရှိသော ဝေါဟာရသဒ္ဒါ နှစ်ပါး ရှိကြောင်း၊ သဒ္ဒါတစ်ခု၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အနက်သည် နောက်ထပ် သဒ္ဒါတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ပေါ်လွင်သိသာစေသည်။

တစ်ဖန် ဆရာတော်သည် နှစ်ပါးတစ်စုံရှိသော ဆန့်ကျင်ဘက်ဝေါဟာရတို့ကို တင်ပြပြီးသောအခါ ပဋိပက္ခအနက်ဖြစ်ရန်အတွက် တစ်ပါးတည်းသာရှိသော ဝေါဟာရ နှင့် နှစ်ပါးမကရှိနေသော ဝေါဟာရတို့၏ ပဋိပက္ခဖြစ်ဟန်ကို တင်ပြထားပါသည်။ ထိုဝေါဟာရတို့ကို ပဋိပက္ခအနက်ဖြစ်ရန် ‘မ’ အက္ခရာဖြင့် တားမြစ်ဆန့်ကျင်ကြောင်း ဖော်ထုတ်တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောကို-

“ပဋိပက္ခဖြစ်သော ဝေါဟာရ ၂-ပါး မရှိ၊ တစ်ပါးတည်းသာသော် လည်းကောင်း၊ ၂-ပါးမကသော် လည်းကောင်း ဖြစ်ရာ၌ကား ပဋိပက္ခအနက်ရှိသော ‘မ’ အက္ခရာဖြင့် မြစ်သည် ဖြစ်၏။”^၁

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပြီး၊

“ပဋိပက္ခ ဝေါဟာရ ၂-ပါး မက ရှိရာ၌ကား သိ၏။ မြင်၏ ဟူသောအနက်ကို မသိ၊ မမြင် ဟူ၍ မ-အက္ခရာဖြင့် မြစ်သော်သာ ပဋိပက္ခအနက်ဖြစ်သော ဝေါဟာရ ဖြစ်၏။”^၂

ဟူ၍ သာဓကနှင့်တကွ ရှင်းလင်းတင်ပြထားရာ ‘သိ၏’ ဟူသော ဝေါဟာရကို ‘မသိ’ ဟူသော အနက်ဖြင့် သီးခြားဝေါဟာရ မရှိသဖြင့် ‘မ’ ဖြင့် မြစ်၍ ဖန်တီးယူနိုင်ပုံ၊ ထိုအခါမှသာ ‘သိ-မသိ’ ဟူသော ပဋိပက္ခတစ်စုံ ရရှိလာပုံကို ပေါ်လွင်စွာ သိရှိနိုင် ပါသည်။

ထို့အပြင် ဆရာတော်သည် နှစ်ပါးမကရှိသော ဝေါဟာရတို့အတွက် ပဋိပက္ခ အနက်ရရှိရန် ‘မ’ ဖြင့်ပင် မြစ်ရပုံကို ဖော်ထုတ်မိန့်ဆိုထားပါသည်။ အဖြူ၊ အညို၊ အဝါ၊ အစိမ်း၊ အနီ၊ အပြာ စသည့် အရောင်များရှိရာတွင် ‘ဖြူ၏’ ဟူသော ဝေါဟာရ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ‘မဖြူ’ ဟူ၍ ‘မ’ ဖြင့် မြစ်၍ ဆိုခြင်းသည်သာ အရှင်းဆုံးဖြစ်ပုံ၊ ‘ဖြူ၏’ ဟူလျှင် မညို ဟူသော အနက်သာ မပြီးမှု၍ မနီ၊ မဝါ၊ မစိမ်း၊ မပြာ’ ဟူ၍ ရှိနိုင်ပုံ၊ ထို့ကြောင့် ‘မ’ ဖြင့် မြစ်၍ ‘မဖြူ’ ဟု ဆိုခြင်းသည်သာ အကောင်းဆုံးဖြစ်ပုံကို သိသာစေသည်။

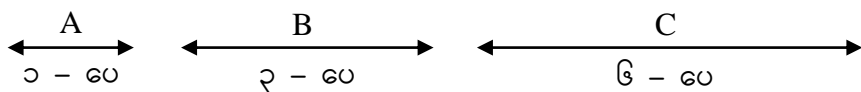
^၁ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၄၉။
^၂ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၄၈။

ထိုမျှသာမက ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်တို့၏ အခိုက်အတန့်ဖြစ်ပုံ သဘောကိုလည်း-

“တိုသောဝတ္ထုသည် ထိုအောက်တိုသောဝတ္ထုနှင့် စံသော် အရှည်မည်၏။ ရှည်သောဝတ္ထုသည် ထိုထက်ရှည်သောဝတ္ထုနှင့် စံသော် အတို မည်၏။ ဤသို့ မူလဝတ္ထုထက် ရှည်သည်၊ မူလဝတ္ထုအောက်တိုသည်နှင့် စံသော် ဝေါဟာရအထူးဖြစ်၏”^{၁၀}

ဟူသော ဖော်ပြချက်တွင် တွေ့နိုင်သည်။ ဆရာတော်၏ အဆိုအမိန့်အရ နှိုင်းယှဉ်နေစဉ် အခိုက်အတန့်၌ပင် ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်သဘော ပြောင်းလဲသွားနိုင်ကြောင်း သိသာစေသည်။

ယနေ့ခေတ် အတ္ထဗေဒပညာရှင်တို့၏ အနက်ဆန့်ကျင်မှုသဘောတွင်လည်း နှိုင်းယှဉ်မှုဖြင့် အခိုက်အတန့်အမည်ရကာ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်လေ့ရှိပုံကို တွေ့နိုင်သည်။ သာဓကအားဖြင့်-

A, B, C တုတ်သုံးချောင်းတွင် B သည် A နှင့် တွဲဖက်လျှင် A သည် ‘အတို’ B သည် ‘အရှည်’ ဖြစ်၍ B နှင့် C တွဲဖက်ပါမူ B သည် အတိုဖြစ်၍ C သည် အရှည် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ထိုပုံစံတွင် B တစ်ခုတည်းကပင် ‘အတို’ ဟူသော ဂုဏ်ရည်နှင့် ‘အရှည်’ ဟူသော ဂုဏ်ရည်တို့ကို လွှဲပြောင်း ပိုင်ဆိုင်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုနှိုင်းယှဉ်မှုကို ထပ်မံတွဲစပ်နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင်လည်း A နှင့် C သည်အတိုဆုံးနှင့် အရှည်ဆုံး ဟူသော ဆန့်ကျင်ဘက်တစ်စုံကို ရရှိစေနိုင်ကြောင်း သိနိုင်သည်။

အနောက်တိုင်းဘာသာစကားပညာရှင်တို့သည် အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆန့်ကျင်မှု သဘောကို (၂၀)ရာစုတွင်မှ စနစ်တကျ လေ့လာပုံဖော်နိုင်ခဲ့သော်လည်း ကျမ်းပြု ဆရာတော်ကမူ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆန့်ကျင်မှုဆိုင်ရာအမြင်ကို (၁၈)ရာစု (၁၇၆၉) ကတည်းကပင် စနစ်တကျ ဖော်ထုတ်ပြနိုင်ခဲ့ပါသည်။ နှစ်ပေါင်း နှစ်ရာကျော် ရှေးကျ နေသော်လည်း ယနေ့ခေတ် ပညာရှင်တို့၏ အမြင်နှင့် ယှဉ်နိုင်လောက်အောင်ပင် ခေတ်မီ ဆန်းသစ်နေကြောင်းကို နှိုင်းယှဉ်စိစစ်၍ လေ့လာတင်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

^{၁၀} ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၅၀။

၂။ ၄။ ကြောင်းတူသံကွဲ^၁သဘောနှင့် ဆရာတော်၏အမြင်

ကြောင်းတူသံကွဲ (အနက်တူရုပ်သွင်ကွဲ) ဆိုသည်မှာ အဓိပ္ပာယ်အကြောင်းအရာ တူပြီး အသံထွက်ကွဲပြားသော စကားလုံးမျိုး ဖြစ်သည်။ အဘိဓာန်များတွင် ကြောင်းတူ သံကွဲစကားလုံးတို့ကို ညီမျှခြင်းထိုး၍ ဖော်ပြလေ့ရှိပြီး စာပေနယ်ပယ်တွင်မူ စကား ပရိယာယ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင် ကြောင်းတူသံကွဲအဖြစ် လက်ခံအသုံးပြုနေကြသော စကားလုံးများစွာ ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ ‘အေး၊ ချမ်း၊ ပျော်၊ ရွှင်’ ‘သေ၊ ဆုံး’ ‘လျင်၊ မြန်’ ‘အစဉ်၊ အမြဲ’ ‘တို၊ ပု’ ‘ရှည်၊ မြင့်’ ‘ဆင်းရဲ၊ ဒုက္ခ’ ‘အလှူ၊ ဒါန’ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ဘာသာဗေဒပညာရှင်တို့ကမူ ‘မည်သည့်ဘာသာစကားတွင်မှ ကြောင်းတူသံကွဲ စစ်စစ် မရှိ’ ဟူ၍ ဆိုကြပါသည်။ မည်သည့်စကားလုံးမှ အခြားစကားလုံးတစ်လုံးနှင့် ထပ်တူထပ်မျှ မတူနိုင်ဟု ဆိုပါသည်။ ကြောင်းတူသံကွဲဟု သတ်မှတ်ထားသော စကားလုံးတို့သည် အနက်ရိုး (အဘိဓာန်အနက်) တူသည့် စကားလုံးများသာ ဖြစ်ကြသည်။ သာဓကအားဖြင့် ‘သေ၊ ဆုံး၊ ကွယ်လွန်၊ အနိစ္စရောက်၊ ကြွ၊ စန့်၊ ဂန့်’ စသည်တို့တွင် အဘိဓာန်အနက်မှာ ‘သေသည်’ ဟူ၍ တူနိုင်သော်လည်း ‘သေ’ ထက် ‘ဆုံး’ က ပိုမိုယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့သည့် သဘော ရှိသည်။ ၎င်းတို့ထက် ‘ကွယ်လွန်’ ‘အနိစ္စရောက်’ တို့က လေးစားမှုသဘော ပိုသည်။ ‘ကြွ၊ စန့်၊ ဂန့်’ တို့မှာမူ မလိုလား၊ မနှစ်သက်သော ခံစားမှုနှင့် ရိုင်းပျသောသဘော ပါဝင်နေကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အနက်ရိုးချင်းတူသော်လည်း ထပ်တူကျသည့် ကြောင်းတူသံကွဲမျိုး မဟုတ် နိုင်တော့ပေ။

စကားလုံးတို့ ကြောင်းတူသံကွဲ ဟုတ် မဟုတ်ကို အစားထိုးအသုံးပြုခြင်း အားဖြင့် စမ်းသပ်နိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။ အစားထိုးအသုံးပြု၍ ကွဲပြားမှု မရှိလျှင် ကြောင်းတူသံကွဲစစ်စစ်ဖြစ်ပြီး အစားထိုး၍ လက်မခံလျှင် (သို့မဟုတ်) ကွဲပြားမှု ရှိလျှင် ကြောင်းတူသံကွဲ မဟုတ်ဟု ယူဆနိုင်သည်။ သာဓကအားဖြင့် ‘အေး’ နှင့် ‘ချမ်း’ ကို အစားထိုးသုံးကြည့်လျှင် ‘ဒီနေ့အေးတယ်’ ကို ‘ဒီနေ့ချမ်းတယ်’ ဟု သုံး၍ ရနိုင်သော်လည်း ‘ရေအေးအေး’ ကို ‘ရေချမ်းချမ်း’ ဟု သုံး၍မရနိုင်ပေ။ ထိုသို့ ဖြစ်ရ သည်မှာ အနက်ရိုးတူသော်လည်း အတ္ထုဗေဒဂုဏ်ရည်များအားလုံး ထပ်တူထပ်မျှ မတူ သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

^၁ synonym

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းတွင်မူ အကြောင်းအနက်တူသော်လည်း အခြေအနေ သဘာဝကိုလိုက်၍ သုံးရသည့် ပရိယာယ်တူစကားများအဖြစ် တင်ပြထားရာ-

“အိပ်ခြင်း ကြိယာမျှကိုသာ လူမင်းတို့၌ စက်၏။ ရဟန်းတို့၌ ကျိန်း၏။ လူသာမန်တို့၌ အိပ်၏။ စားခြင်း ကြိယာမျှကို လူတို့၌ စား၏။ ရဟန်းတို့၌ကား ဘုဉ်းပေး၏ ဟူ၍ အရာအလိုက် အသီးသီး ခေါ်ဝေါ်၏။”^၁

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

“ကွသည်၊ ကွပ်သည်၊ နိမ့်သည်၊ ပျပ်သည်၊ ပုသည်၊ တိုသည် စသော စကားခွန်းတို့သည် ပရိယာယ်တူချည်း ဖြစ်သည်။ . . . ပရိယာယ်တူသော်လည်း နိမ့်သည်၊ ပျပ်သည်၊ ကွသည်၊ ပုသည်၊ တိုသည် စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်သော ဝတ္ထုနှင့်လျော်စွာ အထူးထူးသော မြန်မာမှု ဖြစ်သည်။”^၂

ဟူ၍ လည်းကောင်း ကြောင်းတူသံကွဲ (ပရိယာယ်တူစကား)တို့ နေရာရွေး၍ အသုံးပြု ရကြောင်းကို ပေါ်လွင်စွာ သိမြင်စေသည်။

၂၊ ၅။ သံတူကြောင်းကွဲ^၃ သဘောနှင့် ဆရာတော်၏အမြင်

သံတူကြောင်းကွဲ (ရုပ်သွင်တူအနက်ကွဲ) ဟူသည်မှာ စကားသံ(သဒ္ဒါ) တူသော်လည်း အကြောင်းအရာ အနက်အဓိပ္ပာယ် မတူသဖြင့် ခွဲခြားအသုံးပြုရသော စကားများပင် ဖြစ်ပါသည်။ စကားလုံးတို့သည် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် သံတူ ကြောင်းကွဲများ ဖြစ်လာကြသည်။ စကားလုံးတို့သည် ဘာသာစကားရေးစီးကြောင်းတွင် ရွေ့လျားပြောင်းလဲလာကြရင်း တစ်နေရာရာတွင် အသံသဘော တူသွား၍ သံတူ ကြောင်းကွဲများ ဖြစ်သွားတတ်ကြောင်းကို ဆရာမောင်ခင်မင်က-

“စိတ္တ ဟူသော ပါဠိစကား တစ်လုံး ရှိသည်။ အာရုံကို သိတတ်သော သဘောဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ မြန်မာစကားတွင်လည်း အကွဲကွဲ၊ အမြွှာမြွှာဖြစ်အောင် ခွဲသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသော ‘စိတ်’ ဆိုသော စကားတစ်လုံး ရှိသည်။ ထိုစကားနှစ်လုံးတို့သည် သူ့ချည်း

^၁ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၁၆၉။
^၂ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၂၁၀။
^၃ homonym

ဆိုလျှင် ဘာမှဆက်စပ်မိစရာ မရှိပါ။ သို့သော် ‘စိတ္တ’ကို မြန်မာက မွေးစားယူလိုက်ပြီး ‘စိတ်’ ဟု မြန်မာမှုပြုလိုက်သောအခါ ထိုစကား နှစ်လုံးသည် အသံသဘောအရ ပေါင်းဆုံသွားရသည်။ အသံတူ သွားသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် သံတူကြောင်းကွဲ ဘဝ ရောက်သွား ရပါတော့သည်။”^၁

ဟူ၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

သံတူကြောင်းကွဲတို့တွင် အသံတူ အရေးတူသော သံတူကြောင်းကွဲမျိုးနှင့် အသံတူသော်လည်း အရေးကွဲသော သံတူကြောင်းကွဲ ဟူ၍ နှစ်မျိုးကွဲပြားသည်။ အသံတူ အရေးတူသော သံတူကြောင်းကွဲများမှာ ခဲ(သတ္တုတစ်မျိုး၊ ခက်ခဲသည်)၊ စာ (အက္ခရာအရေးအသား၊ စာကလေး) စသည်ဖြင့် အများအပြားရှိပြီး အရေးမတူသော သံတူကြောင်းကွဲများမှာ ‘စင်’နှင့်‘စဉ်’ ‘နီး’နှင့်‘နည်း’ ‘ခတ်’နှင့်‘ခပ်’ စသည်ဖြင့် များစွာ ရှိသည်။ ထိုအရေးမတူသော သံတူကြောင်းကွဲများကို ရှေးမြန်မာပညာရှင်တို့က ‘ခွဲထား သတ်ပုံ’ အဖြစ် ခွဲခြားပြခဲ့ကြသည်။

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းတွင်မူ အသံတူသော်လည်း အနက်သဘော ကွဲကြောင်းကို ‘သဘောကွဲလျက် အသံထပ်သည်’ ဟု သုံးနှုန်းထားပြီး ‘ဆန်း’ နှင့် ‘ဆမ်း’ တို့၏ သံတူကြောင်းကွဲဖြစ်ကြပုံသဘောကို-

“ထိုနှင့်အတူ ‘မ’ သတ်ကား . . . ‘ဆမ်း’ ၏ ဟူသည်ကား သွန်ကြခြင်း အနက်ဖြစ်၍ ယခင်ထူးဆန်း၊ ဖြစ်ဆန်း ဟူသော စကားအရနှင့် သဘောကွဲသာ ဖြစ်၏”^၂

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် ဆရာတော်သည် အခြားသော ဝေါဟာရတို့ကို ကြံဆ ဆိုမိန့်ရာ၌-

- ‘တန်း - တမ်း’၊ ‘တုံး - တန့်’
- ‘ထံ - ထန်။ ထန်း - ထမ်း’
- ‘ကံ - ကန် - ကမ်’

^၁ ခင်မင်၊ ၁၉၉၇၊ ၂၀၆။
^၂ ဒုတိယကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၅၂၃။

စသည်ဖြင့် အသံတူရာတို့ကို တွဲစပ်၍ ခေါင်းစဉ်ပြုကာ ဖွင့်ဆိုခဲ့ခြင်းမှာလည်း အနက်ကွဲ အသုံးကွဲပုံကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း သိသာစေလိုသည့် ဆရာတော်၏ ဆန္ဒပင် ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

ထို့ကြောင့် ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းတွင် ‘ကြောင်းတူသံကွဲ စကားလုံးများ’ နှင့် ‘သံတူကြောင်းကွဲ စကားလုံးများ’ ၏ သဘောသဘာဝကို ပြည့်စုံစွာ ဆိုမိန့်ထား ခဲ့ကြောင်း၊ ယနေ့ခေတ် အတ္ထဗေဒပညာရှင်တို့ လေ့လာဖော်ထုတ်သည့် သဘော အတိုင်းပင် စောစီးစွာ ရှုမြင်တင်ပြနိုင်ခဲ့ကြောင်း လေးစားဖွယ် တွေ့ရှိရပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်၏ ဘာသာစကားလေ့လာမှု ဖြစ်သော ‘ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်း’ မှ အတ္ထဗေဒ၏ ရှေ့ပြေးသီအိုရီများကို စိစစ်လေ့လာသော စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျမ်းပြုဆရာတော်၏ ထေရပတ္တိအကျဉ်း၊ ‘ဝေါဟာရတ္ထ ပကာသနီ’ ဟူသော ကျမ်း၏အမည်သဘောနှင့် အတ္ထဗေဒပညာရပ်ပေါ်ပေါက်လာပုံ အကျဉ်းတို့ကို ဦးစွာ တင်ပြထားပါသည်။

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းသည် ဝေါဟာရအဖွင့်ကျမ်းဖြစ်၍ ဝေါဟာရတို့ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ရန် ကြံဆရင်း အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာ နည်းနာတို့ကို ထုတ်ဖော်ပြီးသား ဖြစ်နေသဖြင့် ယနေ့ခေတ် ဘာသာဗေဒနည်းနာများ၊ အတ္ထဗေဒနည်းနာများနှင့် ယှဉ်ဟပ်လေ့လာနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယနေ့ခေတ် အတ္ထဗေဒပညာရှင် ‘ဖာဒီနန် ဒီဆောဆူး’ ၏ စိတ်ဝါဒနှင့် ဆရာတော်၏ စကားသံထုတ်ဖော်မှုအစဉ်ကို နှိုင်းယှဉ် စိစစ်တင်ပြထားခြင်းအားဖြင့် ကျမ်းပြုဆရာတော်၏ အနုစိတ် ကြံဆနိုင်သော အတ္ထဗေဒ အမြင်ကို ဂုဏ်ယူဖွယ် သိရှိနိုင်ပါသည်။

အတ္ထဗေဒပညာရှင် စတီဖင်န့်အူးလ်မန်း၏ စကားလုံးအမျိုးအစား သတ်မှတ် ခွဲခြားမှုအမြင်ကို ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းမှ စကားလုံးခွဲခြားမှုအမြင်နှင့် နှိုင်းယှဉ် စိစစ်ရာတွင် အတ္ထဗေဒပညာရှင် အူးလ်မန်းက ‘စကားလုံးအနောက်’ နှင့် ‘စကားလုံး အကြည်’ ဟု အခြေခံ နှစ်မျိုးရှိကြောင်း တင်ပြသကဲ့သို့ ကျမ်းပြုဆရာတော်ကလည်း ‘ရဋ္ဌိ’ နှင့် ‘အန္တတ္ထ’ ဟူ၍ နှစ်မျိုး ခွဲခြားတင်ပြခဲ့သည်။ ပါမောက္ခ အူးလ်မန်းက စကားလုံးအကြည်ကို (၃)မျိုး ထပ်မံခွဲခြားပြပြီး ဆရာတော်က ‘အန္တတ္ထ’ စကားလုံးကို (၇)မျိုးကို ထပ်မံခွဲခြားပြခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ပြေပြစ်ရုံဖက်သော ဝေါဟာရကို ‘ပဒပူရဏ’ နှင့် ‘ဝါစာသိလိဋ္ဌ’ ဟု ထပ်မံခွဲခြားပြထားရာ စကားလုံး သတ်မှတ်ခွဲခြားမှုအမြင် ပိုမို အနုစိတ်၍ တိကျကြောင်း ပေါ်လွင်စေသည်။

ထို့နောက် ယနေ့ခေတ် အတ္ထုဗေဒပညာရှင်များဖြစ်ကြသော ‘ဂျွန်လိုင်းယင်း’၊ ‘ဂျက်ဖရီလီချ်’၊ ‘ပါးလ်မား’ တို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆန့်ကျင်မှုသဘောကို ကျမ်းပြု ဆရာတော်၏ ‘ပဋိပက္ခဝေါဟာရများ’ နှင့် ‘အဝတ္ထာသဒ္ဒါ’ တို့ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်တင်ပြ ထားရာ ခေတ်ရှေ့ပြေးနေသော အတ္ထုဗေဒကျမ်းတစ်စောင်အဖြစ် လက်ခံသိရှိစေနိုင် ပါသည်။ ထို့ပြင် ‘သံတူကြောင်းကွဲ’ နှင့် ‘ကြောင်းတူသံကွဲ’ တို့၏ သဘောကိုလည်း ဆရာတော်၏ ‘သဘောကွဲလျက် အသံထပ်သောစကား’ နှင့် ‘ပရိယာယ်တူစကား’ တို့ဖြင့် လည်းကောင်း ယှဉ်ဟပ်ကာ စိစစ်လေ့လာထားပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် အတ္ထုဗေဒ ပညာရပ်ဟု အမည်မတပ်ခင်က အနက်အဓိပ္ပာယ်လေ့လာမှုဖြစ်သော ဝေါဟာရတ္ထ ပကာသနီကျမ်းတွင် အတ္ထုဗေဒသဘောတရားများ၊ သီအိုရီများ စုစည်းပါရှိနေကြောင်း လက်ခံသိရှိနိုင်ပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ် ဘာသာစကား ကျမ်းတစ်စောင်သည် မည်မျှ ခေတ်မီဆန်းသစ်၍ စနစ်ကျ ကောင်းမွန်ကြောင်း ပေါ်လွင်လာစေပါသည်။

နိဂုံး

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းသက်သည် ယနေ့ထိဆိုလျှင် (၂၄၉)နှစ် ရှိခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ နှစ်ပေါင်း နှစ်ရာကျော်၊ ရာစု နှစ်စုကျော် ကြာမြင့်ခဲ့ပြီ ဖြစ်သော်လည်း အတ္ထုဗေဒ တိုးတက်ထွန်းကားလာသည့် နှစ်ဆယ်ရာစုတွင်မှ အသီးသီးဖော်ထုတ် တင်ပြလာခဲ့ကြသော အတ္ထုဗေဒအမြင်များသည် ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းတွင် ရှုမြင် တင်ပြထားပြီးဖြစ်သည်ကို လေးစားဖွယ် တွေ့ရပါသည်။ ‘တစ်ဦးခေါင်း တစ်ပညာ’ ဟူ၍ လည်းကောင်း ‘အကြံတူလျှင် နောက်လူသာစမြဲ’ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဆိုရိုး စကားများ ရှိနေသော်လည်း နှောင်းခေတ်ပညာရှင်များ၏ အတွေးအခေါ် အယူအဆများ သဘောတရားများကို တစ်ဦးတည်းပင် စောစီးစွာ ကြံဆဖော်ထုတ်မိန့်ဆိုသွားနိုင်သော ကျမ်းပြုဆရာတော်ကြီး၏ ‘ပညာရည်’ ကို အံ့ဩဂုဏ်ယူဖွယ် လေ့လာသိမြင်ခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျမ်း၏ကျယ်ပြန့်ခြင်း၊ လေးနက်ခြင်း၊ ခေတ်ရှေ့ပြေးခြင်း တို့ကို ပေါ်လွင်စေလိုသော ဆန္ဒ၊ ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်၏ ထူးခြား ကောင်းမွန်သော၊ ခေတ်မီသော၊ ပိုမိုအနုစိတ်၍ တိကျသော အတ္ထုဗေဒအမြင်များကို ထင်ရှားစေလိုသော ဆန္ဒ၊ မြန်မာဘာသာစကားပညာရှင်တစ်ဦး၏ ဘာသာစကား အမြင်သည် နှစ်ပေါင်းများစွာ ရှေးကျနေသော်လည်း ယနေ့ ကမ္ဘာနှင့်ပင် အဆင့်မီ နေကြောင်း ပေါ်လွင်စေလိုသော ဆန္ဒတို့ဖြင့် ဤသုတေသနစာတမ်းကို လေ့လာ တင်ပြထားပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

ကျော်အောင်စံထားဆရာတော်၊ ဒုတိယ - ။ (၁၉၆၆)။ *ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်း*။ ရန်ကုန်၊ လယ်တီမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်။

ကျော်အောင်စံထား ။ (၁၉၇၀)။ ရန်ကုန်။ မြန်မာစာပြန့်ပွားရေးအသင်း။

ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ)။ (၁၉၈၅)။ *စကားပြောသဘောတရား၊ စကားပြောအတတ်ပညာ*။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအသင်း၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။

ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ)။ (၁၉၉၇)။ *စကားသမုဒ္ဒရာ၊ စာသမုဒ္ဒရာ*။ ရန်ကုန်၊ မြကန်။

ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ)။ (၂၀၁၄)။ *ဘာသာအမြင်၊ စာပေအမြင်*။ (ဒုတိယအကြိမ်) ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို။

ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ (၁၉၉၅)။ *ဘာသာဗေဒ*။ ရန်ကုန်၊ ဂျီ-အီး-စီ။

ဖိုးစိန်၊ ဦး (ဝဇီရဗုဒ္ဓိ)။ (ပုံနှိပ်နှစ်မပါ)။ *မြန်မာစကားနက်ကျမ်း*။ ရန်ကုန်၊ တိုးပုံနှိပ်တိုက်။

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီပို့ချချက် (ဒုတိယနှစ်)။ (၁၉၉၈)။ စတုတ္ထအကြိမ်။ ရန်ကုန်အဝေးသင် တက္ကသိုလ်၊ အဆင့်မြင့်ပညာဦးစီးဌာန။

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီပို့ချချက် (တတိယနှစ်)။ (၁၉၉၈)။ စတုတ္ထအကြိမ်။ ရန်ကုန်အဝေးသင် တက္ကသိုလ်၊ အဆင့်မြင့်ပညာဦးစီးဌာန။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Leech, Geoffrey. (1974). *Semantics*. Harmondsworth: Penguin Book Ltd.

Palmer, F.R. (1981). *Semantics; a new outline*, 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press.

Saussure, Ferdinand. de. (1959). *Course in General Linguistics*, Paperback Edition. New York, U.S.A.

Ullmann, Stephen. (1967). *Semantics*. Oxford, Basil Black Well.